

53° Congreso Eucarístico
Internacional

PONTIFICO COMITATO
PER I CONGRESSI EUCHARISTICI
INTERNAZIONALI

Bratstvo na uzdravenie sveta

„Vy všetci ste bratia“ (Mt 23, 8)

ZÁKLADNÝ DOKUMENT

53. MEDZINÁRODNÝ EUCHARISTICKÝ KONGRES
QUITO (EKVÁDOR), 8. – 15. SEPTEMBRA 2024

© MEDZINÁRODNÝ EUCHARISTICKÝ KONGRES 2024 QUITO
www.iec2024.ec

© PÁPEŽSKÝ VÝBOR
PRE MEDZINÁRODNÉ EUCHARISTICKÉ KONGRESY
www.congressieucaristici.va

© Konferencia biskupov Slovenska

Predhovor

S veľkou radosťou vám predkladám Základný dokument, ktorý poskytne doktrínálny a teologický základ pre Medzinárodný eucharistický kongres v meste Quito 2024.

Od 20. marca 2021, keď pápež František určil Quito za miesto konania Medzinárodného eucharistického kongresu 2024 pri príležitosti osláv stopäťdesiateho výročia zasvätenia Ekvádoru Najsvätejšiemu Srdcu Ježišovmu, sme začali premýšľať, načrtávať, a predovšetkým snívať o tomto veľkom cirkevnom podujatí, najväčšom svojho druhu na svetovej úrovni.

Od 8. do 15. septembra 2024 sa mesto Quito (Ekvádor) zaodeje slávnostným šatom, aby preživalo 53. medzinárodný eucharistický kongres a v pestrofarebnej spleti svojich koloniálnych ulíc privíta tisíce ľudí z celého sveta, ktorí prídu, aby slávili tajomstvo našej viery a v radostnom zdieľaní darov obnovili svoju lásku ku Kristovi, živému Chlebu, ktorý zostúpil z neba.

Vzhľadom na túto udalosť celosvetového významu vypracovala Teologická komisia ekvádorského národného výboru v spolupráci s Pápežským výborom pre medzinárodné eucharistické kongresy tento „Základný dokument“ na tému „Bratstvo na uzdravenie sveta“. Je to nástroj ponúkaný cirkvám v Ekvádore a vo všetkých ostatných krajinách, aby sa plodne pripravili na tieto eucharistické dni. Takto ľudské bratstvo, ktoré je v centre zamyslení kongresu, nezostane len snom, ale nájde si spôsob, ako sa skonkretizovať počnúc eucharistickým slávením.

Text má príchut' skúsenosti viery latinskoamerických národov, daru, o ktorý sa túžia podeliť s tými, ktorí sa chcú akýmkoľvek spôsobom zúčastniť na medzinárodnom kongrese. Cirkev v Quite sa premení na eucharistický stan, kde nás stôl Slova a Chleba zhromaždí, aby sme objavili milosrdnú prítomnosť Boha, ktorý nás nesmierne miluje a tvorí z nás bratov a sestry, deti toho istého Otca. Veľkonočný dar Zmŕtvychvstalého Pána, ktorý je srdcom každej svätej omše a eucharistickej úcty, ktorá z neho čerpá svoj zmysel a zároveň uzdravuje naše rany, nám pomôže starať sa o každého brata a sestru.

Pozdvihnime svoje srdcia k chvále a prosme Boha, slovami pápeža Františka, o milosť, aby „pripravil naše srdcia na stretnutie s bratmi bez ohľadu na rozdiely v ideách, jazyku, kultúre, náboženstve; aby pomazal celé naše bytie olejom svojho milosrdenstva, ktorý lieči rany omylov, nepochopenia, sporov; [prosme] o milosť, aby nás s pokorou a miernosťou poslal na náročné, ale plodné chodníky úsilia o pokoj“ (Fratelli tutti, 254).

V Pánovi života spojený

*+ Mons. Alfredo José Espinoza Mateus, SDB
arcibiskup Quita a ekvádorský primas*

Quito, 16. júna 2023, na slávnosť Najsvätejšieho Srdca Ježišovho

ÚVOD

Sen o bratstve

„Vy všetci ste bratia.“ (Mt 23, 8)

1. Týmito Ježišovými slovami z Matúšovho evanjelia chcel pápež František osvetliť 53. medzinárodný eucharistický kongres, ktorý sa bude konať v ekvádorskom meste Quito.¹ Ide o výrok Učiteľa, ktorý nabáda svojich učeníkov, aby si uvedomili svoj bratský vzťah, že sú deťmi toho istého Otca. Spoločenstvo veriacich je z božieho povolania pozvané zakladať svoje ľudské vzťahy na bratskej láske, na vzťahoch bratstva, ktoré majú byť znamením nádeje pre roztrieštený svet, nevyhnutným balzomom na liečenie rán. „Vy všetci ste bratia“ (Mt 23, 8) – pripomína Učiteľ súčasnej spoločnosti prostredníctvom svojej Cirkvi putujúcej medzi toľkými národmi.
2. Kontext tohto eucharistického kongresu vyjadruje naliehavosť bratstva na uzdravenie sveta. Rôzne krajiny Latinskej Ameriky i krajiny iných kontinentov trpia vnútorným sociálno-politickým rozvratom. Stále existujú pozostatky historického, násilného a tichého kolonializmu, ktorý vyhovuje nadnárodným záujmom imperialistického charakteru.² Neustále sa konajú ľudové demonštrácie odmietajúce čoraz nerovnoprávnejší hospodársky systém, v ktorom narastá chudoba a nespravodlivosť. „Chudoba a nerovnosť v Latinskej Amerike sú otvorenou ranou, ktorá sa prehlbuje namiesto toho, aby sa zmierňovala. Zdá sa, že pandémie a jej dôsledky, zhoršená politická, ekonomická a vojenská situácia vo svete, ako aj ideologická polarizácia zatvárajú dvere rozvojovým snahám a túžbam po oslobodení“.³ Európou otriasa vojna pred jej bránami, pripomínajúca hrôzy, ktoré zažila v 20. storočí počas veľkých svetových vojen, či rozdelenie Západu na dva veľké bloky s odlišnými spoločenskými koncepciami. Z Blízkeho východu prichádzajú správy o rastúcom napätí a pretrvávajúcom násilí. Z Afriky, sužovanej zakorenenou chudobou, neustále vyplávajú lode plné migrantov hľadajúcich útočisko v lepšom „svete“. „Svet“, ktorý je pre nich často nedosiahnuteľný, pretože sa nedostanú do prístavu, ale zahynú vo vodách Stredozemného mora.
3. Nejde len o uzdravenie vzťahov medzi rôznymi národmi žijúcimi na zemi, ale aj o uzdravenie rán v ľudskom srdci, ktoré bránia mieru a zmiereniu. Musíme si uvedomiť, že „všetci sme na jednej lodi, všetci sme krehkí a dezorientovaní, ale zároveň dôležití a potrební, všetci sme

¹ O povahe eucharistického kongresu porov. *RITUALE ROMANUM, De Sacra Communione et de Cultrū Mysterii Eucharistici extra Missam* [RÍMSKY RITUÁL: SVÄTÉ PRIJÍMANIE A KULT EUCARISTICKÉHO TAJOMSTVA MIMO OMŠE], č. 109-112.

² Porov. Spoločná nóta Dikastéria pre kultúru a výchovu a Dikastéria pre napomáhanie integrálneho ľudského rozvoja o „Doktrína objavov“ (30. marca 2023).

³ CENTRO DE INVESTIGACIÓN SOCIAL AVANZADA, *América Latina. Diagnósticos y desafíos* (Dossier Estudios Latinoamericanos), CISAV, Querétaro 2023, s. 23.

povolání veslovať spolu, všetci sa potrebujeme navzájom utešovať. Všetci sme na tejto lodi.
⁴ Tento okamih milosti, akým je eucharistický kongres, nám umožňuje oživiť Boží dar a uvedomiť si, že všetky tieto národy, objaté eucharistickou láskou, ktorá prúdi z Kristovho Srdca, sú bratia, deti toho istého Otca, tvorcovia bratstva. Bratstva medzi ľuďmi a bratstva so stvorením.

4. Cirkev ako taká kráča uprostred týchto rozdelení v procese synodálneho rozlišovania a kladie si otázky. Vychádzajúc z miestnych cirkví, cirkví na jednotlivých kontinentoch i všeobecnej cirkvi snaží sa obnoviť svoju základnú črtu „synodálneho bytia“, teda spoločného kráčania za poslaním v spoločenstve a spoluúčasti, a tak naplňovať svoje odveké povolanie „rozšíriť priestor svojho stanu“ (porov. *Iz* 54, 2), aby bola bratským miestom celkového začlenenia, vzájomnej spolupatričnosti a hlbkej pohostinnosti.⁵ Ďakujeme Bohu, že tento eucharistický kongres sa bude konať medzi dvoma generálnymi zhromaždeniami Biskupskej synody vo Vatikáne (október 2023 – október 2024) a vnímame ho ako prorocké znamenie eucharistickej hostiny, ako stredobod a najvyššie vyjadrenie synodality.⁶
5. Arcidiecéza Quito bola vybraná za hostiteľa 53. medzinárodného eucharistického kongresu pri príležitosti 150. výročia zasvätenia Ekvádoru Najsvätejšiemu Srdcu Ježišovmu (25. marca 1874). Prvý národný eucharistický kongres sa v tomto meste konal už v roku 1886. Teraz ekvádorský Boží ľud pod ochranou Nepoškvrneného Srdca Panny Márie víta kresťanov z celého sveta, aby uvažovali o Eucharistii a prežívali ju ako miesto bratstva na uzdravenie sveta.
6. Z prebodnutého Kristovho boku na kríži vyšla krv a voda, uvádza evanjelista Ján (porov. *Jn* 19, 34), znaky krstu a Eucharistie, prameňa a vrcholu Cirkvi.⁷ Bezpochyby, Eucharistia slávená s úžasom nad veľkonočným tajomstvom,⁸ je hlavným miestom úcty ku Kristovmu Srdcu. Pavol VI. vyhlásil: „Túžime, aby sa intenzívnejšou účasťou na sviatosti oltárnej uctievalo Ježišovo Srdce, ktorého najväčším darom je práve Eucharistia.“⁹ Práve v nej deti nebeského Otca, bratia v Kristovi, dosahujú najhlbšie spoločenstvo s Bohom a bratstvo medzi sebou.¹⁰ Sláviť Eucharistiu znamená ponoriť sa do vyhne Božej lásky,¹¹ kde sa zošľachťuje cirkevné spoločenstvo.
7. Máme pred sebou zranený svet. Svet s ranami, ktoré sú stále otvorené a hnisajú. Od úsvitu ľudských dejín sa v ňom vyskytujú stretnutia a cesty, ktoré sú poznačené krviprelieváním.

⁴ FRANTIŠEK, *Mimoriadna chvíľa modlitby v čase pandémie*, 27. marca 2020.

⁵ Porov. Generálny sekretariát synody: „Rozšír priestor svojho stanu“ (*Iz* 54, 2). Pracovný dokument pre kontinentálnu etapu, 24. októbra 2022, 31.

⁶ Porov. MEDZINÁRODNÁ TEOLOGICKÁ KOMISIA, *Synodalita v živote a poslaní Cirkvi*, 2. marca 2018, 47.

⁷ Porov. *Lumen gentium*, 3, 11.

⁸ Porov. FRANTIŠEK, *Desiderio desideravi*, 24-26.

⁹ Porov. PAVOL VI., apošt. list *Investigabiles divitias Christi* (6. februára 1965), bez číslovania.

¹⁰ Porov. BENEDIKT XVI., *Deus caritas est*, 14.

¹¹ Porov. *Desiderio desideravi*, 57.

Dodnes sú krehkí, maličkí, zraniteľní, či vydedení vylúčení zo spoločného dobra, sociálnej spravodlivosti, slobody a ľudských práv; sú vylúčení zo stanu spoločne zdieľaného chleba, zo spoločného domova, ktorý nám poskytuje prístrešie ako deťom a bratom. Útok na brata je vždy útokom na spoločný domov, ktorým je stvorenie.

8. V minulosti, ako aj dodnes, Boh nebol hluchý ani ľahostajný k utrpeniu ľudstva. V plnosti času nám Boh Otec dal svojho Syna Ježiša Krista, vtelené Slovo, ktorý sa obetoval na kríži za naše vykúpenie, zvíťazil nad hriechom a smrťou a stal sa chlebom i pastierom nášho života. Kristus je Boží chlieb, ktorý z nás vytvára bratov a sestry a zmieruje nás, takže každý, kto kráča s nami, už nie je cudzincom na ceste, ale je považovaný za blížneho a spoločníka na ceste. A tak zo stanu Eucharistie, z obety života, aby aj iní mali život, z odpustenia katom priamo na mieste ich násilia, Pánova prítomnosť plodí kresťanské spoločenstvá, v ktorých sa znova a znova učíme, že dialóg, zmierenie a pokoj sú cestou k uzdraveniu tohto sveta zraneného nenávisťou, nepriateľstvom a sebeckom.
9. Svätý Otec František podpísal 3. októbra 2020 pri hrobe svätého Františka v Assisi encykliku *Fratelli tutti*. V krátkom čase oživila v mnohých srdciach túžbu po univerzálnom bratstve, poukázala na mnohé rany, ktoré mu v dnešnom svete ubližujú, naznačila niektoré spôsoby ako dosiahnuť skutočné a spravodlivé ľudské bratstvo a vyzvala všetkých – jednotlivcov i inštitúcie –, aby sa oň usilovali.
10. Quito, mesto uprostred sveta, ležiace na nulte zemepisnej šírke, rozprestiera svoj stan, aby sa stalo obrovským eucharistickým stanom, kde sme všetci pozvaní pripojiť sa k tomuto veľkému snu o bratstve vykúpenom a uzdravenom úplnou Kristovou láskou. Pápež František nás vyzýva: „Snívajme ako jediné ľudstvo, ako pociťovní, ktorí majú to isté ľudské telo, ako deti tej istej zeme, ktorá hostí nás všetkých, každého s bohatstvom jeho viery alebo jeho presvedčenia, každého s vlastným hlasom, všetkých bratov“.¹²
11. Veríme, že bratstvo je zakorenené v hĺbke človeka bez ohľadu na konkrétne okolnosti a historické obmedzenia, v ktorých žije. Hovorí nám o smäde, aspirácii, túžbe po plnosti a živote, aby sa existencia stala krajšou a dôstojnejšou.

Z toho všetkého vyplýva pre kresťanov záväzok vyhľadávať cesty, ktoré umožnia spoločné hľadanie a obnovený dialóg so všetkými ľuďmi dobrej vôle. Je to jednoduchá a náročná povinnosť, ktorá vychádza z uvedomenia si Kristovho výroku: „Vy všetci ste bratia“ (Mt 23, 8).

¹² FRANTIŠEK, *Fratelli tutti*, 8.

1. ZRANENÉ BRATSTVO

„Kde je tvoj brat?“ (Gn 4, 9)

12. „Kde je tvoj brat Ábel?“ (Gn 4, 9). Túto otázku položil Boh Kainovi po tom, čo zabil svojho brata. Otázka, ktorá zišla z neba po výkriku Ábelovej krvi, ktorý sa vzniesol zo zeme. Otázka, ktorá sa ozýva donekonečna a pripomína nám pôvodné povolanie človeka a celého stvorenia k bratstvu.

BOŽÍ STVORITEĽSKÝ ZÁMER: SYNOVIA A BRATIA

13. Od večnosti bolo Božím plánom stvoriť človeka z lásky a povolať ľudí k adoptívnemu synovstvu, aby z nich vytvoril bratstvo a aby sa ich vzájomným obdarovaním, ktoré je darom Ducha Svätého, mohla v dejinách budovať Otcova rodina (porov. Gn 1-2). Tento ideál je v prvom rade plánom spásy, pretože ľudské bytosti nemôžu dať Bohu odpoveď, ktorá má charakter „synovskej“ odpovede bez samotnej pomoci Boha, ktorého láska je dostatočne veľká, aby zasiahla ľudské bytosti, aj keď ju odmietajú hriechom. Toto dvojité povolanie, k synovstvu a bratstvu, nás definuje ako ľudské bytosti, pretože identita nášho bytia spočíva v tom, že sme deťmi toho istého Otca a bratmi a sestrami medzi sebou.

Bratstvo je zakorenené v Božom otcovstve.¹³ Nie je to všeobecné, bližšie neurčené a historicky neúčinné otcovstvo, ale osobná, aktuálna a mimoriadne konkrétna Božia láska ku každému človeku (porov. Mt 6, 25-30). Iniciatíve tohto Boha, ktorý stvoril svoje deti a miluje ich, zodpovedá odpoveď ľudskej bytosti. „Keďže je človek stvorený na Boží obraz, má dôstojnosť osoby: nie je len niečím, ale niekým. Je schopný poznať seba, byť pánom seba samého, slobodne sa dávať a vstupovať do spoločenstva s inými osobami. Milosťou je povolaný k zmluve so svojím Stvoriteľom, aby mu dal odpoveď viery a lásky, ktorú nik iný nemôže dať namiesto neho“.¹⁴

Deti toho istého Otca – kozmické bratstvo

14. Celé stvorenie tvorí úplnú jednotu. To znamená, že celé kozmické spoločenstvo pulzuje v rytme tej istej harmónie, pretože celé stvorenie je zapojené do siete vzťahov utkaných zo slobody a dobra každého stvorenia. Čokoľvek, čo ľudské bytosti urobia alebo neurobia, bude mať pozitívny alebo negatívny vplyv na celé stvorenie.

V rozprávaní knihy Genezis je človeku zverená starostlivosť o stvorenie. Preto každý muž a každá žena majú tento dar prijať, kontemplovať, tešiť sa z neho a strážiť ho; majú tiež hľadať a nachádzať Stvoriteľa v stvorení, ktoré je ich domovom; a napokon majú v tomto domove spoznať a pochopiť seba samých, utvárajúc bratské, zdravé, spravodlivé a trvalé vzťahy so

¹³ Porov. *Tamže*, 272.

¹⁴ *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 357.

svojimi blíždami. Povoláním celého stvorení je univerzálné bratstvo, pretože v ňom sa naplňuje plán spásy.

HRIECH: NARUŠENIE BOŽIEHO OTCOVSKÉHO PUTA

15. Avšak už od počiatku je v srdci Adama a Evy zasiate podozrievanie voči Božej добрôte (porov. Gn 3, 1). Synovský dialóg s Bohom sa mení na mlčanie plné pochybností a odcudzenia. Eden prestáva byť krajinou stretnutia a dialógu a stáva sa miestom skrývania a pocitu viny (porov. Gn 3, 10).

Pretrhnuté bratstvo

16. Toto počiatočné odchýlenie sa od Stvoriteľových plánov vyvolá narušenie bratstva medzi Kainom a Ábelom. V dôsledku toho sa ten druhý redukuje z osoby na obyčajného jednotlivca. Navyše, starší brat, ktorý stráca svoju synovskú identitu, začína vnímať svojho mladšieho brata ako súpera a hrozbu. Hriech redukuje osobu na obyčajného jedinca a v každom zmysle sa snaží zničiť stvorenie.

Hriech pretrhol spoločenstvo s Bohom, bratské spoločenstvo a spoločenstvo so stvorením. Takéto trhliny však nemajú v dejinách spásy posledné slovo. Skrze vykúpenie uskutočnené v Kristovi a završené dnes v jeho Cirkvi prostredníctvom sviatostí a lásky, Boh naďalej vedie ľudstvo na ceste k plnosti spoločenstva v zodpovednosti a starostlivosti o blížneho a spoločný domov.¹⁵

17. Božia otázka položená Kainovi je otázkou, ktorá nás aj dnes vyzýva celou svojou silou: „Kde je tvoj brat?“ (Gn 4, 9). Ľudstvo v sebe nesie povolanie k bratstvu, ale aj dramatickú možnosť jeho zrady.¹⁶ Svedčí o tom každodenné sebecko, ktoré je základom toľkých vojen a nespravodlivostí: koľko ľudských bytostí zomiera rukou bratov a sestier, ktorí sa nevedia vnímať ako bratia a sestry! V znakoch starostlivosti a zodpovednosti za druhých môžeme povedať, či sme alebo nie sme bratia. Bratstvo je pravý spôsob, ako sa darovať ako deti, pravý spôsob ako milovať Boha: „Ak niekto povie: ‚Milujem Boha‘ a nenávidí svojho brata, je luhár. Veď kto nemiluje brata, ktorého vidí, nemôže milovať Boha, ktorého nevidí.“ (1 Jn 4, 20).

ZNETVORENÉ BRATSTVO: OD BRATOV K NEPRIATEĽOM

18. Láska medzi bratmi je taká potrebná, že bez tohto puta by spoločnosť neexistovala. Bratstvo ako Božia rodina teda podporuje pôvodnú solidaritu v rozmanitosti svojich členov a vytvára medzi nimi rovnováhu. Základnou požiadavkou bratstva by teda mala byť pôvodná solidarita. Pápež František pripomína, že svet stratil citlivosť a solidaritu a uprednostňuje individualizmus alebo odvrátenie pohľadu.¹⁷

¹⁵ Porov. MEDZINÁRODNÁ TEOLOGICKÁ KOMISIA, *Synodalita*, cit. d., 12.

¹⁶ Porov. FRANTIŠEK, Posolstvo k 47. svetovému dňu pokoja. *Bratstvo ako základ a cesta k pokoju*, 1. januára 2014, 2.

¹⁷ Porov. FRANTIŠEK, *Generálna audiencia*, 2. septembra 2020.

Cirkev nemôže odvracať zrak od nedostatku sociálneho bratstva. To, že je katolícka, znamená, že je pre všetkých, aby všetci v nej boli rodinou. Boží ľud, ktorý presahuje všetky národy, je vtelený do národov zeme. Takto sa stávajú jeho vlastnými bolesti a rany jeho detí a snaží sa ich liečiť balzamom lásky.

Zranený ľud

19. Máme pred sebou zranený svet. Vidíme, že je tu mnoho rán, ktoré sú stále otvorené. A sú tu aj nové rany, ktoré sužujú svet, v ktorom žijeme. Ak sa zakrývajú, nakoniec sa stanú nákazlivými.¹⁸ A tak strach, odmietanie, pohrdanie a necitlivosť sa pretavujú do xenofóbie, násilia, vylúčenia, marginalizácie, zavrhovania nenarodených a starých ľudí, skrátka do ničenia nášho spoločného domova. Dokonca treba povedať, že toto odvrátenie sa od iných sa prejavuje v rastúcom pohrdaní samotným ľudským druhom. Toto je rana, z ktorej krváca svet. Rana, ktorá sa jatrí kultúrou odvrhovania a smrti.¹⁹

Cirkev ako telo nie je z týchto rán vyňatá. Vzťahy medzi jej členmi majú tiež často trhliny. V súčasnosti rastie povedomie o hroznom zneužívaní, z ktorých mnohé sú závažnými zločinmi, spáchanými tými, ktorí mali byť „otcami“ a nie násilníkmi tých najzraniteľnejších. Pápež František sa pri viacerých príležitostiach dôrazne vyjadril proti „pliage“ cirkevných ideológií, proti „moru“ klerikalizmu v radoch duchovenstva i laikov, ako aj proti „karierizmu“ a nedostatočnej účasti žien na rozhodovaní.²⁰ Všetky tieto dlhodobé rany stále krvácajú v členoch Cirkvi.

Výzvy k zmiereniu

20. Vďaka Bohu, že aj v najtemnejších chvíľach dejín našich národov sa vždy objavujú hlasy, gestá, dynamické sily a ľudia, ktorí nám, vedení Duchom, ako maják v noci, neprestávajú ukazovať cestu, po ktorej treba ísť.

Takýmto príkladom bol svätý Óscar Arnulfo Romero (1917 – 1980), arcibiskup San Salvadoru v rokoch 1977 až 1980. Nedostatok slobody v jeho krajine viedol k skutočnej občianskej vojne medzi ozbrojenými silami a rôznymi povstaleckými skupinami. Priepasť medzi bohatými a chudobnými sa prehlbovala a hromadenie bohatstva v rukách niekoľkých ľudí bolo priam škandalózne. Arcibiskupovi Romerovi sa vytvorením komisie na ochranu ľudských práv podarilo stať sa hlasom tých, ktorých hlas nebol počuť. Ohlasovaním evanjelia a odsudzovaním zaužívanej nespravodlivosti odmietol revolučné násilie. Vedel, ako osloviť odvrhovaných, sprevádzal Krista v matkách nezvestných synov, v zneužívaných a vykorisťovaných roľníkoch. Žiaľ, jeho konkrétna prednostná voľba pre chudobných sa dočkala vražd veriacich, katechétov a kňazov. Vytrpel si ťažkú skúšku prenasledovania, bezohľadnú manipuláciu jeho homílií a rôzne pokusy o atentát na jeho život.

¹⁸ Porov. FRANTIŠEK, *Príhovor k účastníkom kongresu organizovanom „Organización de Universidades Católicas de América Latina y El Caribe“*, 4. mája 2023.

¹⁹ Porov. *Fratelli tutti*, 18-21.

²⁰ Porov. *Príhovor Svätého Otca Františka k Združeniu „Premio Ratzinger“*, 17. novembra 2018; *Príhovor Svätého Otca Františka k účastníkom kongresu organizovanom Dikastériom pre laikov, rodinu a život*, 18. februára 2023.

Jeho slávna homília na Piatu pôstnu nedeľu 23. marca 1980 bola nazvaná „Ohnivá homília“. Po masakre, pri ktorej bolo za jeden týždeň zavraždených 43 ľudí, sa obrátil na príslušníkov armády, Národnej gardy a polície a povedal: „Bratia, ste z nášho ľudu, zabíjate svojich vlastných bratov roľníkov, a nad rozkazom zabíjať, ktorý vydal človek, musí zvíťaziť Boží zákon, ktorý hovorí: Nezabiješ! Žiadny vojak nie je povinný splniť rozkaz, ktorý je v rozpore s Božím zákonom [...] Je načas, aby ste sa spamätali a poslúchli svoje svedomie, a nie rozkaz hriechu [...] V mene Boha a v mene tohto trpiaceho ľudu, ktorého výkriky stúpajú k nebu každým dňom hlasnejšie, vás, teda prosím, žiadam, prikazujem vám v mene Boha: Prestaňte s represiami!“.²¹

Nasledujúci deň, keď končil svoju homíliu v kaplnke Nemocnice Božej prozreteľnosti, sa zo zadného okna auta zaparkovaného vonku vynorila puška, ktorú si veriaci hľadiaci smerom k oltáru nemohli všimnúť. Svätý biskup bratstva na záver svojej homílie povedal: „Nech toto Telo obetované za ľudí a táto Krv obetovaná za ľudí živí aj nás, aby sme svoje telo a svoju krv vydali utrpeniu a bolesti, ako Kristus, nie pre seba, ale aby sme ukázali nášmu ľudu, čo znamená spravodlivosť a pokoj [...]. V tej chvíli zaznel výstrel.“²² Romero padol na zem. Gulka mu prebodla srdce.

Výzvou nášho storočia je bratstvo

21. Bratstvo je sen, ktorý sa tiahne celým ľudstvom. Nie je to utópia, ale skôr príležitosť realizovať povolanie každého človeka: povolanie stretnúť sa s druhými. Práve preto je úlohou nás všetkých skúmať tému bratstva v tomto historickom momente: kresťanstvo, náboženstvá, politika, filozofia a veda musia preniknúť do jej hĺbky. Bez bratstva môže byť všetko stratené.

V dejinách Cirkvi a nášho sveta nechýbajú príklady: František z Assisi, Jozefína Bakhita, Charles de Foucauld, Terézia z Kalkaty, Óscar Romero a ďalší. Sú odvážnymi svedkami toho, že v ľudskom srdci prebýva túžba po bratstve, schopná prekonať partikulárne a nacionalistické záujmy, diktatúry a ideológie.

Kresťanská viera oživuje v človeku ľudské povolanie k bratstvu. Dobré to poznajú učenici Pána Ježiša, ktorí sú pri slávení Eucharistie povolaní prijímať druhých, najmä tých najnúdznejších a najchudobnejších, ako ľudí, ktorých treba podporovať a milovať, chrániac stvorenie. Dejiny spásy sú cestou s druhými, cestou odpustenia a opätovného stretnutia, cestou, ktorá nie je individuálna, ale bratská.

²¹ ÓSCAR ROMERO, *Homilias*, Tomo VI, UCA Editores, San Salvador 2009, s. 453.

²² *Tamže*, s. 457.

2. BRATSTVO USKUTOČNENÉ V KRISTOVI

„*Aké je dobré a milé, keď bratia žijú pospolu.*“ (Ž 133, 1)

22. Už izraelský ľud počas svojho putovania spieval o radosti z bratského kráčania. Ide o vedomie, že jednota ľudstva v bohatstve rozmanitosti nachádza svoj pôvod v samotnom Bohu. Tváre, kultúry, jazyky a myšlienky „kráčajú spoločne“ k počiatku a cieľu života: k Bohu.²³

EUCHARISTIA – ZHRNUTIE DEJÍN

23. Náš zranený svet nebol ponechaný svojmu osudu, ale zasluhoval si uzdravenie, ktoré je nekonečne väčšie ako jeho zranenie. „Ale kde sa rozmnožil hriech, tam sa ešte väčšmi rozhojnila milosť“ (Rim 5, 20). Boh nás uzdravil a urobil z nás svoje deti, keď v Synovi prijal našu ľudskú prirodzenosť, aby sme mali účasť na jeho božskej prirodzenosti. „Aká obdivuhodná výmena! Stvoriteľ ľudského pokolenia si vzal ľudskú dušu i telo a narodil sa z Panny; bez pričinenia človeka sa stal človekom a dal nám účasť na svojom Božstve“.²⁴

Práve tam, kde rana hriechu postavila kráľovstvo smrti, Boh prináša život z rany Kristovho boku (porov. Jn 19, 34). Otvorené rany ukrižovaného Krista sú v srdci dejín ranou lásky, ktorá lieči ostatné rany nenávisti a násilia, ktoré znetvorujú náš život a oberajú nás o identitu synov a bratov. Takto Slovo tým, že sa stalo človekom, vykúpilo celé stvorenie, pretože Božou podstatou je tvoriť a spasť.

Abba! Bratské zvolanie synov v Synovi

24. Ježišov život sa vyznačoval blízkym a dôverným vzťahom s Bohom, ktorého nazýva „Abba“ (porov. Mt 6, 9-13; Lk 11, 1-4), čo je výrazom takého blízkeho vzťahu, aký sa v židovskej spiritualite tej doby nikdy nevyskytoval. Ak had znetvoril láskyplný Boží obraz v Edene a spôsobil, že hriech prerušil dialóg života s Adamom a Evou, teraz je to Ježiš, milovaný Syn, ktorý svojím životom darovaným Otcovi až do krajnosti na kríži lieči túto ranu neposlušnosti, sebestačnosti a vzbury.

Zároveň je vzývanie Otca vždy bratské, teda „naše“. Ježiš naučí svojich učeníkov oslovať Boha „Otče náš!“ (Mt 6, 9). Sme deti, a preto bratia. Toto „my“ je cirkevné spoločenstvo, ktoré je povolané rozpoznávať, dozrievať a pestovať postoje bratstva.

Eucharistia – prameň a vrchol bratstva

²³ Porov. MEDZINÁRODNÁ TEOLOGICKÁ KOMISIA, *Synodalita*, cit. d., 49-53.

²⁴ LITURGIA HODÍN, *Slávnosť Panny Márie Bohorodičky*, Prvá antifóna na prvé večery.

25. Cirkev, ovocie Veľkej noci, svedok Pána a jeho kráľovstva, je konkrétnym znakom bratstva, ktoré sa v Božom pláne musí rozšíriť na celé ľudstvo. Úkonom, ktorý nás ako prvý začleňuje do Kristovho tela, ktorým je Cirkev, je krst.²⁵ Privilegovaným miestom našej telesnej jednoty s Pánom a medzi sebou navzájom, jej novým základom, je nepochybne liturgická činnosť a zvlášť slávenie Eucharistie, najmä v nedeľu. Práve tam kresťanské spoločenstvo chráni pravdivosť vzťahov vyjadrených v láske a práve tam sa otvára cesta ku konkrétnej realizácii ľudského bratstva.
26. Takto Boží Syn svojím telom, vydaným pri Poslednej večeri a na kríži, raz a navždy spečatil zničenie múru nenávisti a nepriateľstva, ktorý nás rozdeľoval a bránil nám byť bratmi (porov. Ef 2, 14-15). Boh, stvoriteľ neba a zeme, neponechal dejiny napospas vlastnému osudu, ani mlčaniu, ani anonymite, ale definitívne ich spojil s osudom, hlasom, tvárou, Telom, s Ježišom z Nazareta, ktorého prítomnosť spoznávame v eucharistickom slávení, pri stole Slova a Chleba života pre ľudí,²⁶ bratsky zjednotených Božím Duchom.
27. Pri každom slávení Eucharistie je Kristus prítomný v zhromaždení, zjednotenom v jeho mene, v služobníkovi, ktorý *in persona Christi* prináša obeť a predsedá svätému ľudu, v ohlasovaní Svätého písma a výnimočným spôsobom pod spôsobmi konsekrovaného chleba a vína. Každá z týchto prítomností je sviatosťným vyjadrením jediného Kristovho Tela, ktoré tvorí bratstvo bratov, teda to „my“, ktoré vykonáva svoje krstné kňazstvo.²⁷ „Liturgia nehovorí ‚ja‘, ale ‚my‘ a akékoľvek obmedzenie šírky tohto ‚my‘ je vždy démonické. Liturgia nás nenecháva samých, hľadajúcich domnelé individuálne poznanie Božieho tajomstva, ale berie nás za ruku všetkých spoločne ako zhromaždenie, aby nás uviedla do tajomstva, ktoré nám zjavuje Slovo a sviatosťné znaky.“²⁸

Eucharistické slávenie rúca všetky múry a hranice súperenia, násilia a sebecka. Toto je Božie kráľovstvo, kráľovstvo detí v Synovi, kráľovstvo bratov a sestier zmierených dobrotivým Kristovým Otcom, kráľovstvo detí, ktoré vzdávajú vďaky a ktoré zdieľajú Slovo a Chlieb, znaky života, bratstva a zmierenia, sú vštepené do samotnej Božej skutočnosti.

Pri stole Slova

28. Boh hovorí a komunikuje s ľuďmi prostredníctvom svojho Slova. Slovo, ktoré bolo u Boha a bolo Bohom, sa v plnosti času stalo telom, narodilo sa zo ženy plnej milosti, a svojou Paschou a darom Ducha umožnilo ľudstvu žiť zo Slova, ktoré vychádza z Božích úst. Preto pri slávení Eucharistie počas liturgického roka, zvlášť v nedeľu, kresťanský ľud sedáva okolo stola Slova, ktoré sa počúva, slávi, ohlasuje, prijíma, aby bol celý život Cirkvi vštepený do tajomstva ukrižovaného a zmŕtvychvstalého Ježiša.²⁹

²⁵ Porov. FRANTIŠEK, *Generálna audiencia*, 11. apríla 2018; *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 1213.

²⁶ Porov. *Sacrosanctum concilium* 56; *Všeobecné smernice Rímskeho misála*, 28.

²⁷ Porov. *Sacrosanctum concilium* 7; *Všeobecné smernice Rímskeho misála*, 3-5.

²⁸ *Desiderio desideravi*, 19.

²⁹ Porov. *Všeobecné smernice. Poriadok čítaní v omši*, 5, 60.

Stôl Slova, okolo ktorého sa zhromažďuje Boží ľud, oživuje neustále obnovované slávenie „jazyka lásky“, ktorý vstupujúc do dialógu s tými, ktorí ho počúvajú, zhromažďuje ľud bratov a sestier. To je spoločenstvo Svätej Cirkvi!

EUCCHARISTIA – USKUTOČNENÉ BRATSTVO

- 29.** V Eucharistii sa sprítomňuje zmŕtvychvstalý Pán, ktorý je našou spásou, konečnou a definitívnou. Eucharistia je trvalou formou paschálneho zjavenia, je prítomnosťou toho, čo je definitívne v našom pomínelnom svete. Je to začiatok príchodu parúzie. Predchádza to definitívne, nové nebo a novú zem. Prostredníctvom eucharistickej pamiatky Boh vedie dejiny a putujúce ľudstvo k ich zavŕšeniu, keď budeme všetci bratmi, keď sa rana bratstva zahojí v božom synovstve. Toto eschatologické uskutočňovanie kráľovstva v našom „tu a teraz“ je anticipáciou jeho konečného naplnenia v dejinách.

V Eucharistii sa Kristus, ktorý žije naveky, stáva prítomným a my s ním vstupujeme do spoločenstva (communio) v Duchu Svätom. Zmŕtvychvstalý nám ponúka a dáva to, čím je: svoje Slovo, svoje Telo a svoju Krv, skrátka svoju osobu a svoj život. Osobu a život Syna, ktorý v sebe zmieril všetko a priviedol naše bytie k plnosti Boha.³⁰

Pri stole Chleba

- 30.** Eucharistia je uzdravením pre svet zranený v bratstve. Tam, kde hriech spôsobil, že sa navzájom nespoznávame ako bratia a postavil nás do vzťahu protikladov a súperenia, Eucharistia spôsobuje, že si sadáme za jeden stôl Kristovho Tela a Krvi ako deti toho istého Otca, a teda ako bratia navzájom. Preto sa po konsekračných slovách v Prvej eucharistickej modlitbe za zmierenie hovorí: „Dobrotivý Otče, láskavo zhliadni na tých, ktorých obetou tvojho Syna spájaš so sebou. Daj, aby sa mocou Ducha Svätého a účasťou na tomto jednom chlebe a kalichu stali jedným telom v Kristovi, ktorý odstraňuje všetko rozdelenie“.
- 31.** Medzi eucharistickou modlitbou a prijímaním sa celé zhromaždenie modlí modlitbu *Otče náš*. Tá zhrňuje všetky chvály a prosby vyjadrené počas celého slávenia a vedie nás k bráne hostiny Božieho kráľovstva, ktorej predchuťou je sviatostné prijímanie.
- 32.** Modlitba *Otče náš* je modlitbou jednoty (communio): je to v podstate modlitba spoločenstva žijúceho v rodinných vzťahoch. Tým, že uznávame Boha ako „Abba“, zároveň deklarujeme nové puto, ktoré sa vytvorilo medzi Ježišovými učeníkmi a všetkými ľuďmi. Božie otcovstvo je pôvodcom bratstva, ktoré uznávame pri vzájomnom vymieňaní znaku pokoja.
- 33.** Potom idúc v sprievode k oltáru v okamihu prijímania hovoríme „Amen“ Kristovmu telu, ktoré sa nám predkladá, vedomí si toho, že pri eucharistickom prijímaní sa premieňame na to, čo prijímame:³¹ „Kto je moje telo a pije moju krv, ostáva vo mne a ja v ňom“ (Jn 6, 56). Toto *Amen* a prijímanie má za následok, že v dejinách zviditeľňuje Kristovo telo, ktorým je Cirkev, ľud bratov a sestier, ktorí ponúkajú svetu milosrdnú prítomnosť Pánových gest a slov. „Je to krásne; je to veľmi pekné. Prijímanie nás zjednocuje s Kristom, vytrháva nás z nášho sebecka, a zároveň

³⁰ Porov. *Sacramentum caritatis*, 89.

³¹ Porov. FRANTIŠEK, *Generálna audiencia*, 21. marca 2018

nás otvára a zjednocuje so všetkými, ktorí sú v ňom jedno. Toto je zázrak prijímania: stávame sa tým, čo prijímame.³²

Eucharistická úcta a ľudová zbožnosť: prejavy bratstva

34. Toto eucharistické bratstvo sa nevyjadruje len pri samotnom slávení, ale sa predlžuje a prehĺbuje prostredníctvom eucharistického kultu mimo omše. Prvotným a pôvodným cieľom uschovávania Eucharistie je v skutočnosti bratstvo s chorými bratmi a vysluhovanie viatika. Uschovávanie posvätných spôsobov viedlo Boží ľud k „chvályhodnému zvyku uctievať poklonou tento nebeský pokrm, ktorý sa uschováva v kostoloch“.³³ Eucharistická adorácia, ovocie Ducha Svätého, ktorej pôvodom a cieľom je vždy slávenie svätej omše, je výrazom bratského vedomia kňazského ľudu, že sa nachádza pred tajomstvom, ktoré prináša spasu a zjednocuje.³⁴

Popri tejto úcte sa mnohé miestne cirkvi, najmä tie v Latinskej Amerike, obohatili o mnohoraké formy ľudovej zbožnosti. Tieto prejavy kresťanského života a krstného kňazstva pomáhajú veriacim jazykom ich vlastnej kultúry vytrvať v kresťanskom bratstve prostredníctvom modlitby, chvály, svedectva a slávenia sviatkov.³⁵ Ľudová zbožnosť poznačuje srdce veriaceho ľudu a odovzdáva z generácie na generáciu osobitný spôsob kresťanského bytia.³⁶ Odráža sa to napr. v hudbe, tancoch, pestrých krojoch, pálení „hradov“³⁷ a v uliciach vyzdobených „kobercami“ kvetov pri procesii na slávnosť *Corpus Christi* v mestách Cuenca, Pujilí či Quito.

Bohatým svedectvom bratstva v ľudovej zbožnosti sú nespočetné svätyne, zvlášť mariánske, ktoré, podobne ako epifánia Krista – najvyššej svätyne Otca,³⁸ sú rozšírením božieho stanu, ktorý prijíma svoje deti a bratov. V arcidiecéze Quito môžeme spomenúť národnú mariánsku svätyňu El Quinche, v ktorej nielen 21. novembra, ale každý deň v roku, prijíma Mária v svojom dome, podobne ako v noci Božieho narodenia, bohatých i chudobných, aby im ukázala svojho Syna (porov. Lk 2, 16-17). Tam i v každej ľudovej svätyni sa pútnici, zbavení výjavov sveta, horlivo zúčastňujú na slávení Eucharistie. Všetci bez rozdielu nachádzajú otvorené dvere, prestretý stôl a na spoločnej ceste a pri spoločnej modlitbe zažívajú bratstvo ako stvoriteľský Boží zámer a dar viery v Krista.

BRATSTVO BEZ TÝCH POSLEDNÝCH NIE JE BRATSTVOM

35. Toto bratstvo uskutočnené v Kristovi, aby bolo pravdivé, musí byť všeobecné. „V Božom srdci

³² Tamže.

³³ RITUALE ROMANUM, *De Sacra Communione*, cit d. 5.

³⁴ Porov. *Sacramentum caritatis*, 68.

³⁵ Porov. KONGREGÁCIA PRE BOŽÍ KULT A DISCIPLÍNU SVIATOSTI, *Direktórium o ľudovej zbožnosti a liturgii. Zásady a usmernenia*, 86.

³⁶ Porov. *Evangelii gaudium*, 122-123. *Príhovor Svätého Otca. Mariánska národná svätyňa El Quinche (Quito)*, 8. júla 2015.

³⁷ Ide konštrukcie, vyrobené z trstiny, ktorá pri horení spúšťa veľkolepé ohňostroje (Pozn. prekl.).

³⁸ Porov. *Direktórium o ľudovej zbožnosti*, 262.

je privilegované miesto pre chudobných“.³⁹ Tajomstvo vtelenia nám hovorí o tejto prednostnej voľbe pre chudobných. Spása prišla prostredníctvom jedného „áno“ skromnej dievčiny a Spasiteľ sa narodil v chudobe.

V Evanjeliu podľa Matúša sa o nich hovorí spôsobom, ktorý otriasa našim svedomím: „poslední“ (Mt 20, 16) – to sú tí vylúčení, obeť, chudobní, ženy, pôvodní obyvatelia, deti a starí, chorí, prebytočné masy, tí, ktorí nemajú hlas a nepočítajú sa ani v spoločnosti ani v Cirkvi, trpiace tváre, bezvýznamní, ktorí sú „nikým“, no ktorí budú našimi sudcami v posledný deň a s ktorými sa Pán stotožňuje (porov. Mt 25, 31-45).

Cirkev – stan pre všetkých

36. Evanjelium o poslednom súde nám hovorí o tajomnom, ale skutočnom stotožnení Krista s ľuďmi na okraji spoločnosti, s poslednými, hladnými, nahými, chorými a uväznenými (porov. Mt 25, 31- 45). Je tiež príznačné, že Jánovo evanjelium namiesto ustanovenia Eucharistie predkladá rozprávanie o umývaní nôh (porov. Jn 13, 1-20), v ktorom Pán pozýva k bratskej službe, aby sa kresťanské spoločenstvá neobmedzovali na opakovanie rituálneho gesta, zabúdajúc na hlboký sociálny význam Eucharistie, ktorý spočíva v predlžovaní Ježišovej služby druhým, darovaní svojho života za druhých.⁴⁰

Samotná Ježišova smrť je späť s rozhodnutím pre chudobných. Ježiš Kristus, ktorý bol bohatý, stal sa pre nás chudobným, aby sme sa my obohatili (porov. 2 Kor 8 ,9). V Skutkoch apoštolov sa v Jeruzalemskej cirkvi lámanie chleba spája so solidaritou, ktorá sa rozširuje na chudobných. Pavol je rozhorčený, že Korint'ania sa nedelia o stôl, a hovorí, že ich zhromaždenie nie je Pánovou večerou (porov. 1 Kor 11, 20).

37. Latinskoamerická teológia a pastoračná činnosť zdôraznili vo svojej skúsenosti viery prepojenie medzi Eucharistiou, láskou a spravodlivosťou, pričom dali hlas prednostnej voľbe pre najchudobnejších a najviac odvrhovaných; pre činnosť, ktorá premieňa realitu na základe teologických a morálnych čností v rozhodne personalistickej perspektíve. Voľba, ktorá nie je ani akceptáciou, ani rezignáciou, ale skôr znamená odmietnutie a odsúdenie, angažovanosť za odstránenie a prekonanie všetkých tých skutočností, ktoré pokiaľ ohrozujú človeka a jeho životné prostredie, zabraňujú a deformujú Boží spasiteľný plán.

Montesinosov výkrik

38. V dejinách latinskoamerickej cirkvi si musíme pripomenúť, že prvý prorocký výkrik v prospech domorodého obyvateľstva zaznel pri eucharistickej slávnosti na ostrove Hispaniola (La Española), keď dominikán Antonio de Montesinos v advente roku 1551, komentujúc evanjeliový úryvok, ktorý sa vzťahuje na Jána Krstiteľa „Som hlas volajúceho na púšti“ (Jn 1 ,23), zvolal: „Tento hlas hovorí, že všetci ste v smrteľnom hriechu a v ňom žijete a umierate, pretože s týmito nevinnými ľuďmi zaobchádzate kruto a tyransky. Povedzte mi: Akým právom, a podľa akej spravodlivosti držíte *týchto Indiánov* v takom krutom a strašnom otroctve? Akým právom ste rozpútali také ohavné vojny proti týmto ľuďom, ktorí žili vo svojej miernej a pokojnej krajine;

³⁹ *Evangelii gaudium*, 197.

⁴⁰ Porov. *Sacramentum caritatis*, 88.

kde ste *ich* toľko vyvraždili, pričom o smrti a pustošení ste nikdy nepočuli? [...] Vari to nie sú ľudia? Vari nemajú rozumnú dušu? Vari nie ste povinní *milovať ich* ako seba samých? Vari to nechápete? Vari to necítite? Ako to, že ste v takom hlbokom a letargickom spánku?“. ⁴¹

Bartolomé de las Casas, istý španielsky veliteľ (*comendero*), ⁴² bol týmito slovami hlboko zasiahnutý. Keď neskôr rozjímal nad textom z *Knihy Sirachovcovej* 34, 21-22, v ktorom sú nespravodliví tvrdo kritizovaní, oslobodil svojich otrokov, stal sa dominikánskym mníchom a po vymenovaní za biskupa sa stal veľkým ochrancom domorodého obyvateľstva.

39. Slávenie Eucharistie má nevyhnutne sociálne, politické a historické dôsledky týkajúce sa hostiny bratov, pri ktorej sa už nerozlišuje medzi osobami a z ktorej sa rodí nová civilizácia, ako sa uvádza v *Záverečnom dokumente z Aparecidy* (2007): „Chválime Pána za to, že urobil z tohto kontinentu priestor spoločenstva a komunikácie domorodých národov a kultúr. Oceňujeme tiež význačnosť, ktorú získavajú vrstvy, ktoré boli predtým vytláčané: ženy, pôvodní obyvatelia, Afroameričania, roľníci a obyvatelia marginalizovaných oblastí veľkých miest. Celý život našich národov, založený na Kristovi a ním vykúpený, môže hľadiť do budúcnosti s nádejou a radosťou“. ⁴³ *Spoločná nóta o „Doktríne objavov“*, ktorú nedávno vydalo Dikastérium pre kultúru a výchovu a Dikastérium pre službu integrálneho ľudského rozvoja, sa vyjadrila takto: „Katolícka cirkev, verná povereniu, ktoré dostala od Krista, sa usiluje podporovať všeobecné bratstvo a úctu k dôstojnosti každej ľudskej bytosti“ (č. 1).

⁴¹ DE LAS CASAS BARTOLOMÉ, *Historia de las Indias*, t. III, kap. IV, Imprenta Miguel Ginesta, Madrid 1875, s. 365-366.

⁴² *Comendero* bol držiteľom *encomiendy*, inštitúcie, v rámci ktorej boli obyvatelia domorodej dediny alebo viacerých dedín zverení kolonistovi, ktorý od domorodcov vyberal dane v naturáliách alebo vo forme nútenej práce (pozn. prekl.).

⁴³ V CONFERENCIA GENERAL DEL EPISCOPADO LATINOAMERICANO Y DEL CARIBE, *Záverečný dokument z Aparecidy*, 128.

3. BRATSTVO NA UZDRAVENIE SVETA

„*Vy im dajte jesť.*“ (Lk 9,13)

40. V evanjeliom úryvku o rozmnožení chleba evanjelista Lukáš opisuje nielen zázrak hojnosti pokrmu pre všetkých až do sýtosti, a ešte viac, ale aj zázrak spoločenstva, ktoré zhromaždené okolo svojho Učiteľa prijíma príkaz lásky; a tak dávajúc zo seba a zo svojho fyzického úsilia, vychádza zo seba, aby nasýtilo hladný zástup. Prorocké eucharistické znamenie ľudu, ktorý sa neuzatvára do vnútra svojich chrámov, ale je poslaný svojím Pánom, aby sa stal chlebom rozlámaným za život a bratstvo dnešného sveta.

ZMIERENIE A NÁSILIE

41. Kristovo uzdravujúce pôsobenie vo svete je konfrontované s dramatickou realitou našich dejín, v ktorých rozšírené násilie z nás všetkých urobilo obeť i katov zároveň. Napríklad v našej prevažne katolíckej krajine [Ekvádore], môžu reči o zmierenom bratstve vyznievať neuveriteľne, keď si spomenieme na to, čo sa dialo v našich väzniciach a na našich uliciach, kde prišli o život nevinní i vinní bez rozdielu, čím sa napríklad ostatných niekoľko rokov stalo tými najbrutálnejšími v našich novodobých dejinách.

Sme si vedomí, že vykúpenie je skutočné, ale musí dosiahnuť svoje konečné zavŕšenie. Svet bol uzdravený vo svojom srdci a vo svojom osude, aj keď objavujeme skutočnosti, v ktorých sa toto uzdravenie neprejavilo v plnej miere. Rozhorčenie zoči-voči násiliu a túžba po jeho vyriešení svedčí o istej realite uzdravenia. Vidíme to na svedectve mnohých mužov a žien, ktorí na základe Kristovho svedectva ako jeho misionárski učeníci,⁴⁴ dokázali reagovať iným, evanjeliovým spôsobom na rastúce násilie, ktoré sužuje náš „prirodzený“ spôsob vzájomných vzťahov.

Odpustenie – Kristov príklad

42. Stojíme pred konštatovaním a hľadaním: svet je zranený a je naliehavo potrebné nájsť cesty bratstva a nenechať sa premôcť násilím, ktoré degraduje ľudskú osobu a celé stvorenie. Odkedy si ako ľudstvo pamätáme, vždy existovali spoločnosti v konflikte, kde dochádzalo k bratovražde: brat zabíjal brata mnohými spôsobmi. Aj Písmo rozpráva ten istý príbeh, ale s istotou, že Boh nie je na strane kata, ale obeť.

Kresťanské zjavenie rozriešilo záhadu násilnej túžby nie preto, že ruší dynamizmus napodobňovania, ktorý buduje spoločnosti, ale preto, že ho usmerňuje k pravému napodobňovaniu: a to nie k napodobňovaniu kata, ba ani nie k napodobňovaniu nenávisnej obeť, ale k napodobňovaniu odpúšťajúcej obeť, ktorou je Kristus, Boží Syn, Boží Baránok,

⁴⁴ Tamže, 28-29.

ktorý sníma hriechy sveta. Každú nedeľu pri slávení Eucharistie my kresťania stavíme pred seba Ukrižovaného, toho, ktorý obetuje svoj život z lásky, toho, ktorý sa láme a delí, toho, ktorý odpúšťa svojim katom. Ani slovo pomsty, ani gesto preklínania.

Hlas obetí

43. Hlas porazených je teda podmienkou, ktorá umožňuje, aby násilie raz a navždy prestalo. Takúto skúsenosť má napríklad pápež František s obetami zneužívania v Cirkvi⁴⁵ a s mnohými ďalšími obetami ľudskej nerovnosti.⁴⁶ Ich hlasy boli výkrikom nádeje. Hoci dejiny ukazujú, že kati zjavne naďalej triumfujú, musíme v tých istých dejinách rozpoznať ďalšiu konštantu: stále existujú spravodliví, anonymní svätci, ktorí dávajú svoj život za iných. V tom spočíva premieňajúca sila evanjelia a najmä Eucharistie: veriaci prežívajú, zakusujú a uskutočňujú úkon zjednotenia sa s cestou, ktorú otvoril Ježiš Kristus, teda úkon lásky za cenu vlastného života.

Uzdravené bratstvo: bezodplatnosť

44. Veľkonočné príbehy Ježišových zjavení otvárajú možnosť budovať spoločenstvo už nie v zmysle súperenia, ale v zmysle bezodplatnosti. Rany umučenia ukazuje Zmŕtvychvstály nie preto, aby sa pomstil za utrpené poníženie a prenasledoval vrahov, ale aby vyzval všetky národy uveriť v radostnú zvesť o opustení a milosrdenstve. Vzkriesený tak umožňuje sláviť Eucharistiu nie v plači hrobu, ale v radosť nového sveta, kde je možné sláviť zmierenie ako dar, ktorý premieňa bratovražedné vzťahy na bratské spoločenstvá.

Vďaka tomuto úkonu absolútnej bezodplatnosti zabitého Baránka, ktorým je Ježiš Kristus, je možné prejsť od nešťastnej spomienky na obeť, ktorých krv volá do neba, k radostnej spomienke, ktoré integruje volanie po bratstve do univerzálneho úkonu, ktorý zmieruje všetkých. Nejde o jednoduché odpustenie vinníkom, ani o smutnú spoluvinu, ktorá odcudzuje obeť, ale o zmierenie ako schopnosť urobiť utrpenie druhého našim vlastným v úkone odpustenia, ktorý je podmienkou možnosti nových dejín a nového stvorenia.

Je to Boží Baránok, ktorý plne vyjadruje eucharistickú logiku daru, ktorý zachraňuje, ako to ohlasoval už Izaiáš: „Jeho ranami sme uzdravení“ (Iz 53, 5). Ježišova výzva: „Vy im dajte jesť“ (Lk 9, 13) a slová paschálneho Krista v eucharistickej výzve: „Toto robte na moju pamiatku“ (Lk 22, 19), nás uistujú, že niet inej cesty k obnove bratstva, ako dávať život a dávať ho až do konca, ako verní misionárski učeníci toho, ktorý je pokrmom večného života. Život, ktorý sa láme a zdieľa, kým sa nenasýti hlad po bratstve všetkých národov a kultúr. „A aké by to bolo krásne, keby všetci mohli obdivovať, ako sa staráme jeden o druhého. Ako sa vzájomne povzbudzujeme a ako sa navzájom sprevádzame. Sebadarovanie je to, čo vytvára základ medziosobného vzťahu, ktorý nevzniká dávaním ‚vecí‘, ale darovaním seba samého. Pri akomkoľvek darovaní človek ponúka vlastnú osobu. ‚Darovať seba samého‘ znamená nechať v sebe pôsobiť všetku silu lásky, ktorou je Boží Duch, a tak dať priechod jeho tvorivej sile“.⁴⁷

⁴⁵ Porov. FRANTIŠEK, *Príhovor pri príležitosti udelenia vyznamenania Rytier a Dáma Veľkého kríža Rádu Pia IX. pánu Philipovi Pulleluovi a pani Valentine Alazrakiovej*, 13. novembra 2021.

⁴⁶ Porov. FRANTIŠEK, *Stretnutie s pôvodným obyvateľstvom Kanady, domorodcami prvých národov, Métismi a Inuitmi*, (Kanada), 25. júla 2022; *Príhovor k účastníkom stretnutia usporiadaného „Strategic Alliance of Catholic Research Universities“ a Nadácii Centesimus Annus Pro Pontifice*, 11. marca 2023.

⁴⁷ FRANTIŠEK, *Homília pri Svätej omši za evanjelizáciu národov*, Quito, 7. júla 2015.

45. Na konci druhej svetovej vojny, vedomí si barbarstva, ktoré táto bratovražedná vojna spôsobila, všetky národy vypracovali Všeobecnú deklaráciu ľudských práv (1948), ktorá sa usilovala ukončiť vražedné násilie medzi národmi na zemi. Odvtedy nám však historické udalosti ukázali, že túžba po moci visí nad ľudstvom ako prekliatie a plodí mnohé formy násilia, ktoré sa zdajú byť nepremožiteľné. Ako môžeme ovládnuť túžbu po moci, ktorá v nás prebýva? Kde môžeme nájsť liek?

V Ježišových šľapajach: pokora a nežnosť

46. Ježišov príbeh nám ukazuje cestu: poníženie v radikálnej pokore a absolútna jemnosť jeho „nežnosti“ voči druhým. Pokora znamená rozpoznať *humus* našej ľudskosti: v tej hline sa všetci stretávame a spoznávame sa ako bratia a sestry, pretože všetci sme z toho istého *humusu*. Týmto *humusom* sme nežne spätí s celým stvorením. Preto je potrebné a naliehavé zbaviť sa všetkých nárokov nadradenosti, pozostatkov bezbožného antropocentrizmu, ktorý zničil spoločný domov.⁴⁸

Odložiac bokom všetky záujmy, ktoré stoja medzi mnou a druhým, musíme sa stať chudobnými, aby sme sa mohli stretnúť tvárou v tvár, pozrieť sa jeden druhému do očí, bratsky sa objasť. Napriek všetkým rozdielom sme bratia a sestry, Uvedomujúc si svoju chudobu, budeme viac bratmi a sestrami zeme, ohňa, vzduchu, vody a zvierat, rešpektujúc všetky formy života. Ľudské bratstvo je založené na tomto kozmickom bratstve.

Tento postoj spočíva v návrate k jednoduchému životnému štýlu, v prekonaní pokušenia konzumu, ktorý nás utápa v zbytočnostiach, ktorý z nás robí väzňov vecí a ktorý vytvára nerovnosti a bariéry vo vzťahu k iným, ničí bratstvo nielen s ľuďmi, ale so všetkými tvormi. Ak nebudeme pestovať tento univerzálny štýl bratstva, ľudské bratstvo bude ilúziou v neustálom ohrození.

Univerzálne bratstvo je možné

47. Je univerzálne bratstvo možné? Áno, treba ho žiť ako kontrakultúrny štýl v kresťanských spoločenstvách, zhromaždených okolo odpúšťajúcej obete, ktorou je Kristus a toto uvedomenie vytvára v mori dejín vlny, ktoré sa šíria a môžu pretvoriť svet zdola i zvnútra. Rané kresťanstvo je nevyvrátiteľným dôkazom schopnosti kresťanskej viery znovuobjaviť spoločnosť a kultúru, a to všetko v sile toho, ktorý nás zhromažďuje okolo jedného stola, ktorý sa stáva pokrmom vo svojom evanjeliu a vo svojom Tele a Krvi.

Práve eucharistické slávenie ako veľké vzdávanie vďaka spája nebo a zem a robí z nás remeselníkov bratstva a múdrych správcov nášho spoločného domova. Preto je Eucharistia aj

⁴⁸ Porov. *Fratelli tutti*, 194: „Čo je nežnosť? Je to láska, ktorá zbližuje a skonkrétňuje. Je to pohyb, ktorý vychádza zo srdca a prichádza k očiam, ušiam, rukám. [...] Nežnosť je cesta, po ktorej kráčali najodvážnejší a najsilnejší muži a ženy. [...] Najmenší, najslabší, najchudobnejší nás musia obmäkčovať: majú „právo“ chytiť nás za dušu a za srdce. Áno, oni sú naši bratia a ako takých ich musíme milovať a podľa toho sa k nim správať.“

prameňom svetla a motiváciou našej starostlivosti o životné prostredie a vedie nás, aby sme boli strážcami celého stvorenia. Túto voľbu nemôžeme odmietnuť: je to nevyhnutná podmienka na prežitie ľudského spoločenstva na tejto planéte.⁴⁹

CIRKEV – SVEDECTVO UZDRAVENIA SVETA

48. „Cirkev žije z Eucharistie“⁵⁰ a Eucharistia uzdravuje svet; preto musíme nevyhnutne obrátiť svoj pohľad na kresťanské spoločenstvo, na Cirkev, spoločenstvo mužov a žien, ktorých Pán zhromaždil, aby boli s ním a prinášali chlieb jeho Slova a jeho Telo všetkým národom. Je to pokorná a láskavá skúsenosť Ježišova „Vy im dajte jest“ (*Lk* 9, 13). Muži a ženy, ktorí sú na základe svojho povolania vyslaní ako soľ a svetlo, ako kvas do cesta, sú povolaní byť pamäťou a enzýmom tohto uzdravenia uprostred sveta. Uzdravujúca sila Eucharistie sa prejavuje v svedectve kresťanov, v tom, že sú tým bratským spoločenstvom, tou Cirkvou, ktorá vychádza von a žije Kristovo poverenie.

Pri každom eucharistickom slávení znejú Ježišove slová: „Toto robte na moju pamiatku“ (*I Kor* 11, 24). Čo tým Pán myslí, na čo máme pamätať? Je to spomienka na lásku. Musíme si pripomínať, že Ježiša nás miloval až krajnosti a dal nám svoje Telo a Krv, celý svoj život. Spomienka na jeho lásku obnovuje našu vieru a prebúdza našu lásku, núti nás vstúpiť do škandalóznejskej Božej logiky, ktorá otriasa naším sebecstvom: kto si chce zachrániť život, stratí ho, a kto chce byť prvý, musí byť posledný (porov. *Mt* 16, 25).

To premieňa každodenný život, otvára ho zdieľaniu, odpovedá na požiadavky spravodlivosti a pokoja, ktoré sa ozývajú v srdci sveta, a nabáda nás chrániť stvorenie. Každú nedeľu, v Pánov deň (porov. *Zjv* 1, 10), sa v každej zemepisnej šírke muži a ženy každej rasy, jazyka, ľudu a národa (porov. *Zjv* 7, 9) schádzajú v zhromaždení okolo Pánovho oltára, aby boli spoločne Kristovým Telom v srdci nášho sveta.

„Chodte v pokoji“ – misijné vyslanie

49. Po slávení svätej omše sa liturgické zhromaždenia pomaly rozchádzajú a rozptýlia ako semená v brázdach zeme. Po počúvaní jeho Slova, delení sa o ten istý chlieb a pití z toho istého kalicha sa kresťania vracajú do svojich domovov, škôl, úradov, za obchodom, na miesta oddychu a vyznačujú nové cesty, ktoré prostredníctvom siete bratstva budujú kráľovstvo. Opodstatnene sa teda v kolekte v pondelok vo Veľkonočnej oktáve modlíme: „Dopraj, prosíme, aby sa tvoji služobníci v živote pridržali sviatosti, ktorú s vierou prijali.“

Takto sa kresťania po požití „obetovaného“ Tela stávajú „telom obetovaným za mnohých“, slúžiac evanjeliu na miestach krehkosti a kríža, zdieľania a uzdravovania. Práve v často neľudských skúškach migrácie, protikladných extrémizmov, problémoch práce kresťania predlžujú slávenie pamiatky kríža, a tak oživujú a predkladajú evanjelium o Služobníkovi, ktorý sa daroval z lásky, uzdravil hriech sveta a budoval bratstvo.

⁴⁹ Porov. *Laudato si'*, 161, 236.

⁵⁰ JÁN PAVOL II., *Ecclesia de Eucharistia*, 1.

50. Právě slávenie Pánovej večere je také, ktoré premieňa náš život na Eucharistiu, aby svet mal život.⁵¹ V Eucharistii Ježiš pozýva celé spoločenstvo učeníkov, aby vstúpili do tohto úkonu napodobňovania dynamiky jeho života, teda aby „vzali“, „lámali“ a „dávali sami seba“, aby sa stali chlebom pre ľudstvo. Aby sme si pripomenuli jeho sebadarovanie, musíme urobiť to isté, čo on urobil so svojim učeníkmi a s každým z nás: umyť si nohy, to znamená znížiť sa a slúžiť svojim bratom a sestrám. Umývať im nohy, umývať im tvár, umývať ich srdcia našou láskou a milosrdenstvom. Preto pripomínať si Ježišovu lásku neznamená len spomínať, ale žiť túto lásku k nemu v našich dnešných bratoch. Spomienka na lásku sa mení na činnosť lásky, a tak nás otvára budúcnosti, nádeji na Veľkú noc, nádeji na plné šťastie. Nestačí sa zúčastniť na svätej omši, „aby sme sa cítili dobre s Bohom“, ale ide o to, aby táto odvážna Ježišova láska našla podobu v našom živote.

Koľko matiek, koľko otcov popri každodennom chlebe ukrojenom z domáceho stola láme ohýba svoj chrbát, aby vychovali svoje deti a dobre ich vychovali! Koľko kresťanov sa ako zodpovední občania vydalo na obranu dôstojnosti všetkých, najmä tých najchudobnejších, najviac marginalizovaných a diskriminovaných! Kde na to všetko berú silu? Práve v Eucharistii: v odpúšťajúcej obeti, v sile lásky Zmŕtvychvstaleho Pána, ktorý aj dnes láme chlieb pre nás a opakuje nám: „Toto robte na moju pamiatku“ (Lk 22, 29).

Prameň života

51. V Eucharistii sme začlenení do nášho Majstra a spoznávame, že každé svedectvo sa rodí z neho. Keďže on je najvyšším svedkom, naše svedectvo je vždy účasťou na jeho svedectve, ktoré má podobu ohlasovania kráľovstva a služby bližnému ako daru seba samého. To nám pripomína ekleziológia spoločenstva Druhého vatikánskeho koncilu: „Tak sa Eucharistia stáva prameňom a zároveň vrcholom celej evanjelizácie, [...] vrcholom a centrom života Cirkvi“.⁵² Je pravda, že stále pretrváva pokušenie uniknúť pred touto skutočnosťou skrývaním sa za rituály a intímnu duchovnosť, ale ak to, čo slávime, myslíme úprimne, musíme túto hrozbu okamžite odmietnuť. V Ukrižovanom kontemplujeme najväčšiu lásku a najkrutejšie opovrhnutie, ale viera upriamuje svoj zrak na lásku, takže posledné slovo už nemá nenávisť, ale Láska: „Otče, odpusť im, lebo nevedia, čo robia“ (Lk 23, 34). Hoci kopija rímskeho vojaka chce spečatiť zločin posledným úderom vraždeného násilia, Boh dáva vytrysknúť životu a spásu – krvi a vode (Jn 19, 34). Svedectvo, ktoré sa stáva proroktvom a činom. „Buďme prorokmi nádeje, ktorí v týchto krízových časoch ohlasujú Božiu lásku, ktorí odsudzujú ideológie a štruktúry hriechu a ktorí sa vzdávajú akejkolvek túžby ovládať, vlastniť alebo manipulovať Božie stádo. Vieme, že prorok nie je veštec budúcnosti, ale Boží muž, ktorý vie čítať a interpretovať dejiny svojho ľudu ako dejiny spásy“.⁵³
52. Toto svedectvo preniká život našich kresťanských spoločenstiev v každej dobe a na každom

⁵¹ Porov. FRANTIŠEK, *Generálna audiencia*, 4. apríla 2018.

⁵² *Ecclesia de Eucharistia*, 22, 31.

⁵³ ALFREDO JOSÉ ESPINOZA, *Pastiersky list „Profetas de Esperanza“*, Quito (Ekvádor), 22. apríla 2022.

mieste. V roku 1954 bol páter Leonidas Proaño Villalba vymenovaný za biskupa diecézy Riobamba, územia s najväčším počtom domorodých obyvateľov v Ekvádore. Inšpirovaný Druhým vatikánskym koncilom zameral svoje pastoračné poslanie na preferenčnú voľbu pre chudobných, ktorí mali konkrétne tváre stoviek vykorisťovaných, a marginalizovaných domorodých komunít vylúčených z práva na vzdelanie, zdravie, prácu, pôdu, na uznanie svojho jazyka, kultúry a tradícií.

Taita („otec“ po kečuánsky – *quichua*) Leonidas, začal presadzovať Cirkev – spoločenstvo zakorenené v stretnutí s Ježišom Kristom, vyznačujúce sa bratstvom a sústredné na Eucharistiu: „Išiel som navštíviť jedno spoločenstvo [...] ľudia pripravili liturgiu, čítania z Božieho slova, ktoré boli o zmysle spoločenstva, hovorili o prvých kresťanských spoločenstvách. Tak som sa ich spýtal: „A vy, tvoríte kresťanské spoločenstvo?“ „Áno“, odpovedali. Požiadal som ich, aby mi vysvetlili charakteristiky, ktoré z nich robia kresťanské spoločenstvo. [...] Začali mi rozprávať, čo robia ako spoločenstvo, a zrazu jedna biedne oblečená žena zdvihla ruku a požiadala ma o slovo a s plačom mi povedala: „Áno, Monsignor, kresťanské spoločenstvo tu žije a je aktívne, som svedkom toho, čo urobilo. Mój manžel vážne ochorel, a keďže sme chudobní, nemali sme ako ísť do Riobamby, nemali sme z čoho zaplatiť lekára, nemali sme z čoho kúpiť lieky. Nemali sme nič, ale spoločenstvo sa o nás postaralo, prišli za mojím manželom, urobili zbierku, zohnali lekára, priviezli ho taxíkom a zaplatili lieky, ktoré boli veľmi drahé. Vďaka im všetkým, vďaka spoločenstvu, nie som vdova“.⁵⁴

53. Ak pocítíme ticho po výstrele, ktorý zabil biskupa Óscara Romera, ak budeme počúvať hlas Montesinosa, ktorý nám naďalej kladie otázky, a ak budeme v každom našom spoločenstve uvažovať o svedectve toľkých mužov a žien, ktorí položili svoj život za bratstvo, aby uzdravili svet, potom je to dôkaz, že Zmŕtvychvstalý nás naďalej spája so sebou a so svojím Otcom, pretože v ňom „sme všetci bratia“ (Mt 23, 8).

⁵⁴ BELLINI LUCIANO (a cura di), *Palabras de Liberación. Discursos y Homilias de Mons. Proaño*, Quito, Abya Yala, 2009, s. 58-59.

ZÁVER

Eucharistia: žalm bratstva

„*Vy všetci ste bratia.*“ (Mt 23, 8)

54. Rana otvorená hriechom spôsobila, že Adam prerušil svoj dialóg s Bohom a putá bratstva zostali poškvrnené Ábelovou krvou. Túto ranu zahojil Boží Syn svojou smrťou a zmŕtvychvstaním, ktorých pamiatku slávime v Eucharistii, paschálnej večeri novej a večnej zmluvy. Otec dáva Syna ako dar svetu, ktorý tak veľmi miloval, a Syn sa stáva láskou až na smrť, až na smrť na kríži (porov. *Flp*, 2,8). Do dejín vstúpila večnosť lásky.

Človek sa už nemusí skrývať za figové listy pred Božím pohľadom. Krištáľová jasnosť Kristovej lásky obnovuje Boží dialóg a spoločenstvo s ľudstvom. Paschálna večera je novým rajom, kde je človek konečne skutočným synom, ktorý sedí za stolom kráľovstva. A zároveň sa Eucharistia stáva večeradlom bratstva, pretože nás zjednocuje so Synom, ktorý sa stáva chlebom a kalichom požehnaní a činí z nás bratov: „Keďže je jeden chlieb, my mnohí sme jedno telo, lebo všetci máme podiel na jednom chlebe.“ (*1 Kor* 10, 17).

Sebeckto, ktoré otráвило Adamovo srdce a poškvrnilo Kainove ruky krvou, bolo premožené Božím Synom, ktorý sa stal človekom. Pri eucharistickej hostine sa Kristus s chlebom v rukách obracia s modlitbou vzdávania vďaka k Otcovi a napráva tak každý pokrivený obraz Boha ako nepriateľa človeka. A tým, že láme chlieb a dáva ho svojim učeníkom, uzdravuje zranené bratstvo. Eucharistia je v skutočnosti uzdravením našej lásky.

V Kristovej modlitbe máme všetci osobitné miesto, pretože sme všetci povolaní k spoločenstvu: „Otče, aby všetci boli jedno“ (*Jn* 17, 21). Toto nové „my“ Eucharistie zároveň nezostáva uzavreté vo večeradle, ale smeruje nás k vzájomnej službe v konkrétnom a viditeľnom blízkom, čiže eucharistická láska sa rozlieva, aby uzdravila rany sveta.

55. V Latinskej Amerike našiel eucharistický dynamizmus cirkevných spoločenstiev svoje vitálne centrum v „slávenom“ počúvaní Slova a v „lámaní chleba“. Tak ako si v jeruzalemskom zhromaždení Jakub, Peter a Ján podali ruky s Pavlom a Barnabášom na znak uznania, spoločenstva a poslania s prosbou „Len aby sme pamätali na chudobných“ (*Gal* 2, 10), tak to dnes robíme pri každej Eucharistii.

Odpoveď Boha Otca na túžbu po ľudskom bratstve je v osobe Ježiša Krista, ktorý sa z lásky stal Chlebom života, aby uzdravil rany sveta. Preto Cirkev musí vždy vychádzať a obnovovať plodnosť svojho evanjelizačného pôsobenia tým, že rozpoznáva Kristovo telo v zranenom tele blízkeho, toho posledného a najmenšieho, toho, kto trpí vo svojom človečenstve a dávať sa mu do služby tými istými gestami a slovami života, blízkosti, lásky a dôstojnosti, aké mal Kristus pre najmenších. Iba tak môže byť Eucharistia naďalej Slovom a Chlebom života, ktorý lieči rany tých najmenších a zabudnutých tohto sveta.

56. Kardinál Jorge Mario Bergoglio, keď bol arcibiskupom Buenos Aires, kázal, že Eucharistia je pečaťou Božej lásky v nás a cez nás aj pre tých najmenších: „Nech rozlámaný chlieb premení naše prázdne ruky na plné ruky, na mieru ,natlačenú, natrasenú a vrchovatú‘, ktorú Pán sľubuje tým, ktorí sú štedrý vo svojich talentoch. Nech sladká tiaž Eucharistie zanechá na našich rukách odtlačok lásky, aby sa pomazané Kristom stali rukami, ktoré príjmu a obsiahnu tých najslabších. Nech teplo konsekrovaného chleba horí v našich rukách účinnou túžbou deliť sa o taký veľký dar s tými, ktorí túžia po chlebe, po spravodlivosti a po Bohu.“⁵⁵
57. Cirkev je všeobecnou sviatosťou spásy do tej miery, do akej je spojená s Kristom.⁵⁶ Ak je Kristus spoločenstvom (communio), potom aj Cirkev je spoločenstvom (communio), a to nielen medzi ľuďmi, ale „skrze neho, s ním a v ňom“, spoločenstvom s večnou trojičnou Božou láskou. Cirkev, zrodená z Kristovho srdca, je poslaná vytvárať tieto nové bratské vzťahy prežívané v eucharistickej láske, ktorá zahŕňa všetkých a nikoho nevynecháva. Eucharistia je zároveň oltárom sveta, kde sa vznáša vďakačinenie Bohu a obnovuje sa zmluva života a starostlivosti o celé stvorenie.
58. V spoločenstve s Pannou Máriou, „eucharistickou“ ženou,⁵⁷ so svätou Marianitou od Ježiša,⁵⁸ ktorá obetovala svoj život za náš ľud, i s blahoslaveným Emiliom Moscosom,⁵⁹ mučeníkom Eucharistie, spojme sa so všetkými ľuďmi a ako hlas všetkých ostatných stvorení pozdvihnime z nášho spoločného domu tento Žalm bratstva:

Národy, kmene, krajiny, ľudia!
 Vy, blízki susedia, ako aj rodiny,
 koľko rozbitých a zatrpknutých vzťahov, rozdelených a rozptýlených,
 kvôli tristnému strelnému prachu, ktorý toľkých necháva vykrvacať,
 kvôli drogám, ktoré nivočia životnú silu a udúšajú spev...

Odpusť mi, Pane, moju tvrdošijnosť,
 absurdný znak hlinenej nádoby mojej krehkosti,
 ktorá ma oddeľuje od toho, čo je ľudské a božské,
 ktorá rozlamuje putá bratstva a zarmucuje ťa,
 Teba, mlčky prítomného v chlebe a víne.

⁵⁵ BERGOGLIO JORGE MARIO, *El verdadero poder es el servicio*, Claretiana, Buenos Aires 2013, s. 243-244.

⁵⁶ Porov. *Lumen gentium*, 1-2.

⁵⁷ Porov. *Ecclesia de Eucharistia*, 53-58.

⁵⁸ Mariana de Jesús de Paredes y Flores (Quito, 1618-1645) „ľalia z Quita“. Prvá ekvádorská svätica, ktorá obetovala svoj život za záchranu krajiny postihnutej hroznou epidémiou. V roku 1946 jej ekvádorský parlament udelil titul „Hrdinka vlasti“.

⁵⁹ Salvador Victor Emilio Moscoso Cárdenas (Cuenca, Ekvádor, 1846 – Riobamba 1897), jezuitský kňaz, zabitý z nenávisti k viere vojakmi lojálnymi revolučnému režimu počas bratovražedného boja, ktorý krvavo zasiahol Riobambu.

Ľudská krv preliata ľuďmi
je bratskou krvou bratovražednej cesty.
Zhliadni, Pane, dobrotivý a veľký
na rozorvanú myseľ, na puknuté srdce,
na pery úpenlivo prosiace o prijatie,
o útočisko v tvojom milujúcom srdci.

Odpusť mi, Pane, sebecko,
nežnosť, ktorá nie je zreteľná;
utrpenie, ktoré ma zraňuje
Ty berieš so sebou na drevo kríža,
Ty, mlčky prítomný v chlebe a víne.

Pomôž nám, Pane, aby sme boli Cirkvou
na synodálnej ceste, vždy bratmi a sestrami,
odteraz bez nenávisti, sebecka a zloby.
Daj, aby sme zakusovali dôverný pokoj dialógu a lásky;
si balzamom, ktorý lieči rany,
rany sveta, ktoré k tebe kričia.

DODATOK

1.

MODLITBA 53. MEDZINÁRODNÉHO EUCHARISTICKÉHO KONGRESU

Pane Ježišu Kriste,
živý Chlieb, ktorý zostúpil z neba:
Zhliadni na ľud svojho Srdca,
ktorý ťa dnes chváli, klania sa ti a dobrorečí ti.

Ty nás zhromažďuješ okolo svojho stola,
aby si nás sýtil svojím Telom:
Daj, aby sme prekonali všetky rozdelenia, nenávisť a sebecko
a zjednotili sa ako skutoční bratia a sestry,
deti nebeského Otca.

Zošli nám svojho Ducha lásky,
aby sme hľadali cesty bratstva – pokoj, dialóg a odpustenie,
a tak spoločne pracovali na uzdravovaní rán sveta.

Amen.

2.

LOGO

Kristov kríž vstupuje do tela sveta, aby zahojil rany otvorené hriechom. Tam, kde ľudstvo rozpútalo najväčšie násilie na Božom Baránkovi, práve tam Boh vylial znamenia vody a krvi, ktoré vytiekli z Kristovho otvoreného boku. Ukrižovaný – Vzkriesený objíma všetkých ako zmierených bratov s Otcom.

Otvorené srdce Krista na kríži je prameňom lásky, ktorá všetko obnovuje. Jeho rana je prameňom života a zmierenia. Otvorené rany Zmŕtvychvstalého sú ranami lásky, ktoré liečia rany nenávisti, nepriateľstva, násilia a smrti, ktoré sužujú ľudstvo.

Hostia pripomína Eucharistiu, vrchol a prameň celého kresťanského života. Ponúka nové smerovanie ľudských dejín, pretože Boh naďalej zhromažďuje svoj ľud od východu slnka až po jeho západ, a zjednocuje ich okolo Slova života a živého Chleba, ktorý zostúpil z neba. Eucharistia je putom bratstva: ak ho hriech naruší, eucharistické slávenie nás spája pri jednom stole ako deti toho istého nebeského Otca.

Quito, mesto uprostred sveta, ktoré sa nachádza na nulte rovnobežke, na rovníku, rozprestiera svoj stan, aby sa stalo obrovským eucharistickým mestom, kde sme všetci pozvaní budovať sen o bratstve vykúpenom a uzdravenom úplnou Kristovou láskou, ktorý nám v tejto historickej chvíli hovorí: „Vy všetci ste bratia“ (Mt 23, 8).

OFICIALNA HYMNA

*En torno a tu mesa***Coro**

Rit. Fraternidad para sanar el mundo
eso nos muestras, Señor, desde la cruz.
Tú nos congregas en torno a tu mesa
y nos enseñas al hermano a amar.

1

Con tu cuerpo y sangre, misterio divino,
te haces presente aquí en el altar.
Tú estás con nosotros en el pan y el vino
que reconcilian, que dan vida y paz.

2

Señor amigo, Palabra de Dios,
tu nos invitas a ser fraternidad.
Por ti aquí estamos y eres alimento
que nos llena de amor para sanar.

3

Fraternidad es más que una palabra,
es un abrazo olvidando el rencor,
es dar la mano al pobre y desvalido,
es consolar al hermano en la aflicción.

4

Tú nos enseñas a amar al más pequeño,
ustedes son todos hermanos, sean uno.
Desde Ecuador, para el mundo entero,
anunciamos: Tú eres la vida, Jesús.

Okolo tvojho stola

Zbor

Ref. Bratstvo na uzdravenie sveta
to nám, Pane, ukazuješ z kríža.
Zhromažďuješ nás okolo svojho stola
a učíš nás milovať svojich bratov.

1. strofa

Svojím telom a krvou, božským tajomstvom,
sa sprítomňuješ tu na oltári.
Si s nami v chlebe a víne,
ktoré zmierujú, dávajú život a pokoj.

2. strofa

Pane, priateľu, Božie slovo,
pozývaš nás k bratstvu.
Vďaka tebe sme tu a ty si pokrmom,
ktorý nás naplňuje láskou, aby nás uzdravoval.

3. strofa

Bratstvo je viac ako slovo,
je to objatie, ktorú zabúda na zlobu,
je to podanie ruky chudobným a bezmocným,
je to útecha pre trpiaceho brata.

4. strofa

Ty si nás naučil milovať tých najmenších,
všetci ste bratia, buďte jedno.
Z Ekvádoru celému svetu
hlásame: Ty si život, Ježišu.

Hudba: *Marco Antonio Espín Landázuri*

Text: *Marco Antonio Espín Landázuri y Solideo*

EUCCHARISTICKÉ KONGRESY

RÍMSKY RITUÁL: SVÄTÉ PRIJÍMANIE A KULT EUCCHARISTICKÉHO TAJOMSTVA MIMO OMŠE

Eucharistické kongresy

- 109.** Eucharistické kongresy zavedené do života Cirkvi v novších časoch, ako osobitný prejav eucharistického kultu, treba pokladať za zhromaždenie („statio“), na ktoré isté spoločenstvo pozýva celú miestnu cirkev, alebo istá miestna cirkev pozýva iné miestne cirkvi jednej oblasti alebo národa, alebo celého sveta, aby spolu z istého hľadiska plnšie poznali tajomstvo Eucharistie a verejne ho uctili vo zväzku lásky a jednoty.

Takéto kongresy majú byť pravdivým znakom viery a lásky tým, že miestna cirkev má na nich plnú účasť a ostatné cirkvi tvoria výrazné spoločenstvo.

Príprava kongresu

- 110.** O mieste, téme a poriadku eucharistického kongresu treba urobiť vhodný prieskum v miestnej cirkvi, ako aj v iných cirkvách, ktorý by zohľadnil skutočné potreby a napomáhal by rozvoj štúdia teológie a dobru miestnej cirkvi. Pri tomto prieskume treba použiť pomoc znalcov v teologickej, biblickej, liturgickej, pastoračnej vede, ako aj v iných humanitných vedách.

- 111.** V príprave na kongres treba klásť veľký dôraz predovšetkým na:

- a) dôkladnú katechézu o Eucharistii, najmä ako o tajomstve živého a v Cirkvi pôsobiaceho Krista, prispôbenú chápaniu rozličných skupín;
- b) aktívnejšiu účasť na posvätnnej liturgii, ktorá súčasne podporuje nábožné počúvanie Božieho slova a zmysel pre bratské spoločenstvo;
- c) hľadanie takých prostriedkov na vykonávanie sociálnych diel, ktoré napomáhajú rozvoj človeka a povinné delenie sa s dobrami, aj s časnými, podľa príkladu prvotného kresťanského spoločenstva (porov. Sk 4, 32), aby sa z eucharistického stola všade šírila kvas evanjelia ako sila na budovanie súčasnej spoločnosti a záloh budúcej (SC 47).

Slávenie kongresu

- 112.** Slávenie kongresu sa má usporiadať podľa týchto kritérií (*Eucharisticum mysterium*, 67):

- a) slávenie Eucharistie má byť skutočne stredobodom a vrcholom, ku ktorému majú smerovať všetky podujatia, ako aj rozličné formy nábožnosti;
- b) slávenia Božieho slova, katechetické zasadania a verejné prednášky majú smerovať k tomu, aby sa predložená téma hlbšie preskúmala a jej praktické hľadiská jasnejšie vysvetlili s cieľom

uviesť ich do života;

- c) treba dať príležitosť na spoločné modlitby a na dlhšiu poklonu pred vyloženou Najsvätejšou sviatosťou, v istých určených kostoloch, ktoré sa pokladajú za vhodnejšie na takéto pobožnosti;
- d) pokiaľ ide o usporiadanie procesie, pri ktorej sa má verejne za spevu hymnov a modlitieb po uliciach mesta niesť Najsvätejšia sviatosť, treba zachovať normy o eucharistických procesiách, pričom sa majú vziať do úvahy aj sociálne a náboženské podmienky miesta.

EVANJELIZÁCIA V EKVÁDORE

Objavenie a evanjelizácia Latinskej Ameriky sa spája so symbolickým dátumom 12. október 1492, keď karavely Krištofa Kolumba pod záštitou španielskych katolíckych kráľov Izabely a Ferdinanda pristáli na ostrove Guanahaní (Bahamy), ktorý bol pomenovaný San Salvador, čo bolo predzvesťou budúcej evanjelizácie. Tú začalo dvanásť kňazov, ktorí dorazili do Nového sveta s druhou Kolumbovou výpravou. Viedol ich apoštolský vikár Bernard Boyl, ktorý dňa 6. januára 1494 celebroidal prvú slávnostnú omšu v Amerike. Tieto udalosti poznačili fascinujúce dejiny evanjelizácie kontinentu, ktorý v priebehu viac ako jedného storočia zmenil smerovanie ľudstva.

V evanjelizačnom diele boli svetlé i tienisté stránky, pretože šírenie evanjelia v Ekvádore bolo súčasťou kolonizačného procesu na území, ktoré zostalo ríše Inkov, ktorá sa rozpadla po zavraždení Atahualpu (1533). Mnohí františkáni, mercediáni, dominikáni a augustiniáni, ktorí prišli na územie dnešného Ekvádora ako kapláni španielskych vojsk, mali už misijné skúsenosti získané v iných častiach kontinentu. Preto sa najprv snažili spoznať obyvateľstvo oblastí Quita, ich jazyky, spoločenské štruktúry, vieru, zvyky a obyčaje, vedomí si toho, že najlepšie je evanjelizovať v domorodom jazyku, počnúc deťmi náčelníkov (*caciques*) indiánskych kmeňov. Represívny tón prvých kontaktov postupne ustupoval presvedčovaniu: nevynucovalo sa okamžité obrátenie, ale čakalo sa na slobodné príľnutie domorodcov ku kresťanstvu, pretože prijatie viery bolo nezlučiteľné s nátlakom.

Z údajov, ktoré máme k dispozícii, vyplýva, že indo-hispánske založenie mesta San Francisco de Quito (čo je pôvodný celý názov mesta Quito; pozn. prekl.) v roku 1534 je medzníkom, ktorý poznačil dejiny Cirkvi na týchto územiach. Dva roky po založení mesta sa začala výstavba kostola a kláštora svätého Františka, architektonického komplexu s názvom *Escorial de los Andes*. Na tomto mieste, ktoré si domorodci radi pripomínajú, zasial páter Rique a jeho spoločníci pred novým kostolom prvé semeno pšenice do úrodnej ekvádorskej zeme a spolu s ním zverili mestu Quito dobré semeno evanjelia.

V roku 1545 bola quitská (*quiteña*) komunita povýšená na sufragánnu diecézu Limy, a „doctrinas“ – zárodoky budúcich farností, zásluhou rehoľných kongregácií pribúdali, čo umožnilo politický vznik *Real Audiencia* di Quito (29. augusta 1563). Po tom, čo sa do evanjelizačného diela zapojili aj jezuiti, vytvorila koloniálna cirkev sieť škôl, ktoré viedli k založeniu Univerzity San Fulgenzio a univerzity San Gregorio, zatiaľ čo umenie a remeslá našli svoj vrcholný výraz v majstrovských dielach quitskej školy. Medzitým evanjelium preniklo do amazonského pásma krajiny.

Evanjelizácia sa rýchlo šírila z mestského prostredia podporovaného biskupmi, ktorí zvolávali metropolitné koncily a provinčné synody, aby usmerňovali misijnú činnosť, schvaľovali práva a slobody domorodcov, podporovali katechézu a kázanie v domorodých jazykoch s využitím obrazov, hudby a spevu. Takto vznikla veľká mozaika ľudovej zbožnosti, ktorá je vzácnym pokladom katolíckej cirkvi v Latinskej Amerike.

Bez toho, aby sme zamlčovali chyby, treba uznať, že v koloniálnom období bola Cirkev

považovaná za „tvorcu národného povedomia“, pretože venovala pozornosť potrebám ľudí a podporovala dôstojnosť pôvodného obyvateľstva. Míľnikmi v tomto diele spoločenského upevňovania a pastoračnej služby sú *Itinerárium* pre farárov domorodých indiánov, ktoré vypracoval biskup Quita, Alonso de la Peña (+1687), ďalej prvá Základná charta republikánskeho Ekvádoru, ktorú vypracovali kňazi cirkevného zhromaždenia v Quito v roku 1812, a sociálna a vedecká orientácia jezuitských katedier Národnej univerzity a prvej Polytechnickej školy. V republikánskom Ekvádore biskupi, diecézni kňazi, rehoľníci a rehoľníčky a významní laici dodnes budujú a potvrdzujú kresťanský a kultúrny charakter krajiny.

Boží ľud v Ekvádore je ovocím plodného stretnutia s evanjeliom obyvateľov rôznych kultúr, jazykov a tradícií. Jeho živá viera nachádza jasné vyjadrenie vo svätosti mnohých mužov a žien, medzi ktorými žiari svätá Mariana de Jesús (1618 – 1645), „ľalia z Quita“; „ruža z Baba y Guayaquil“, blahoslavená Mercedes de Jesús (1828 – 1883); svätá Narcisá de Jesús Martillo y Morán (1832 – 1869), pre mnohých ctiteľov „Niña Narcisa“; blahoslavený Emilio Moscoso (1846 – 1897), mučeník Eucharistie.

To všetko možno dodnes vidieť vo vzdelávacích inštitúciách, v nádherných umeleckých dielach, v kostoloch mesta Quito, ktoré medzinárodná organizácia OSN, UNESCO, vyhlásilo za „kultúrne dedičstvo ľudstva“. Najdôležitejšie dedičstvo však tvoria hodnoty, ktoré prenikajú do rodín a spoločnosti, do súkromného a verejného života: múdrosť, ktorá vychádza z historickej pamäti porážok a víťazstiev, životaschopnosť veľkých náboženských tém, ktoré inšpirujú kultúru, umenie, remeslá, sviatky a voľné dni, narodenie a smrť. Duch úprimného bratstva, silnejší ako akékoľvek násilné nepriateľstvo, sa prejavuje v radosť a nadšení „mingas“,⁶⁰ na slávnostiach, v priateľskosti voči cudzincom a v solidarite v ťažkej hodine skúšky.

Príchod evanjelia Krista Spasiteľa do tejto americkej krajiny, zasvätenej od roku 1874 Najsvätejšiemu Srdcu Ježišovmu, dozrel uprostred radostí a bolesti na skutočné ovocie živej Cirkvi, ktorá sa chce podeliť o svoju vitalitu s pútnikmi, ktorí zo všetkých kútov sveta dorazia do Quita, aby slávili 53. medzinárodný eucharistický kongres.

⁶⁰ „Minga“ je spoločná dobrovoľná práca, brigáda, ako pomoc núdznemu alebo komunite (pozn. prekl.).

OBSAH

Predhovor	3
-----------------	---

ÚVOD

Sen o bratstve

„Vy všetci ste bratia.“ (Mt 23, 8)	4
--	---

1. ZRANENÉ BRATSTVO

„Kde je tvoj brat?“ (Gn 4, 9)	7
-------------------------------------	---

BOŽÍ STVORITEĽSKÝ ZÁMER: SYNOVIA A BRATIA	7
---	---

HRIECH: NARUŠENIE BOŽIEHO OTCOVSKÉHO PUTA	8
---	---

ZNETVORENÉ BRATSTVO: OD BRATOV K NEPRIATEĽOM	8
--	---

2. BRATSTVO USKUTOČNENÉ V KRISTOVI

„Aké je dobré a milé, keď bratia žijú pospolu.“ (Ž 133, 1)	11
--	----

EUCCHARISTIA – ZHRNUTIE DEJÍN	11
-------------------------------------	----

EUCCHARISTIA – USKUTOČNENÉ BRATSTVO	13
---	----

BRATSTVO BEZ TÝCH POSLEDNÝCH NIE JE BRATSTVOM	14
---	----

3. BRATSTVO NA UZDRAVENIE SVETA

„Vy im dajte jesť.“ (Lk 9,13)	17
-------------------------------------	----

ZMIERENIE A NÁSILIE	17
---------------------------	----

STVORENIE A UNIVERZÁLNE BRATSTVO	19
--	----

CIRKEV – SVEDECTVO UZDRAVENIA SVETA	20
---	----

ZÁVER

Eucharistia: žalm bratstva

„Vy všetci ste bratia.“ (Mt 23, 8)	23
--	----

DODATOK

1. MODLITBA KONGRESU	27
----------------------------	----

2. LOGO	28
---------------	----

3. OFICIÁLNA HYMNA	29
--------------------------	----

4. EUCCHARISTICKÉ KONGRESY	30
----------------------------------	----

5. EVANJELIZÁCIA V EKVÁDORE	32
-----------------------------------	----